

Pre-master thesis CCFES

Is er een relatie tussen ouderlijke warmte en discipline en de sociaal emotionele ontwikkeling van jonge kinderen, en zijn er verschillen in die relaties tussen vaders en moeders?

Door I. Stegink – 6918778
en N. Veldhuijzen - 6917828
30 Juni 2020

Universiteit Utrecht Faculteit Sociale Wetenschappen
Bachelor Scriptie Pedagogische Wetenschappen

Begeleiders Mevr. E. T. Hallers – Haalboom en M. Vermande

Abstract

This study examined the links between mothers' and fathers' parenting behaviour and the social emotional development of their children, aged between 12 and 48 months. Therefore, 416 fathers and mothers in families with young children completed questionnaires about the warmth and discipline they provide to their children. A distinction was made between positive and negative discipline. In another questionnaire they indicated how their child's social emotional development was progressing. Because fathers have an increasingly important role in raising their children, and research about this is still lacking, the results of fathers and mothers were compared.

The results revealed that mothers warmth is positively associated with the social emotional development of their children, however for fathers there was no association found. Negative discipline of mothers was negatively associated, there was again no association found in fathers. This means that mothers' negative discipline is related to more social emotional problems. There was no relation found between positive discipline of both parents and the social emotional development of their children. In conclusion, the results suggest that none of the fathers' parenting behaviours in this study seem to have a relation with the social emotional development of their children. Mothers do, when it comes to warmth and negative discipline.

Further research is needed to learn more about the influence of fathers in the upbringing of their children. It is important to know whether the parenting behaviours warmth and discipline of fathers really have no influence on the social emotional development of their children, as suggested by this thesis.

Keywords: social emotional development; young children; parenting behaviour; parental warmth; positive discipline; negative discipline; fathers

Theoretische inleiding

In de eerste levensjaren bevinden kinderen zich in een cruciale periode voor de ontwikkeling van de sociaal emotionele competenties (Briggs-Gowan, & Carter, 2008). De sociaal emotionele ontwikkeling bestaat uit het vermogen om emoties te herkennen en te uiten (Connolly, Lefevre, Young, & Lewis, 2020), het voelen en tonen van empathie en het opbouwen en onderhouden van positieve sociale relaties (Caroll, McCarthy, Houghton, & O'Connor, 2020). Echter, ondervindt naar schatting 5% tot 20% van de kinderen tot 48 maanden problemen in deze ontwikkeling (McDonald, Kehler & Tough, 2018). Dit is sterk afhankelijk van de vroege ervaringen van kinderen met de sociale wereld (Russell, Lee, Spieker & Oxford, 2016). Dit maakt het opvoedgedrag van ouders een cruciale factor in de sociaal emotionele ontwikkeling van jonge kinderen (Fernandes, Monteiro, Santos, Fernandes, Antunes, Vaughn, & Veríssimo, 2019).

Het opvoedgedrag van moeders is in het verleden voornamelijk de focus geweest in wetenschappelijk onderzoek. Zij werden voor lange tijd gezien als de primaire opvoeder (Grossman, Black, & Richer, 2020). Hierdoor is de rol van vaders onderbelicht gebleven (Shorey, Dennis, Bridge, Chong, Holroyd, & He, 2017). Omdat vaders tegenwoordig een steeds grotere rol spelen in de opvoeding (McKinney, & Renk, 2008), is het van belang de rol van vaders specifiek mee te nemen in dit onderzoek.

Het doel van dit onderzoek is dan ook om inzicht te krijgen in de relatie tussen opvoedgedrag van zowel vaders als moeders en de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen in de leeftijdscategorie 12 tot 48 maanden. Hierbij wordt in het bijzonder gekeken in hoeverre de relatie verschilt tussen vaders en moeders.

Opvoeding en sociaal emotionele ontwikkeling

Het opvoedgedrag van ouders en de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen staan volgens de hechtingstheorie van Bowlby (1969) nauw met elkaar in verbinding. Volgens deze theorie zijn vroege ervaringen in de relatie met opvoeders van belang bij het kunnen aangaan van relaties en vriendschappen (Zeifman, 2019). Over het algemeen hebben kinderen die vroeg in hun leven een veilige band met hun verzorgers opbouwen, meer kans op goede sociale relaties in de toekomst (Cildir, Ozbek, Topuzoglu, Orcin, & Janbakhishov, 2019).

De sociale leertheorie van Bandura (1986) stelt dat kinderen leren hoe zij zich moeten gedragen in de sociale context, door middel van modellering en observationeel leren. Modellering en observationeel leren verwijzen naar hoe individuen nieuw gedrag aanleren door aandacht te besteden aan het gedrag van anderen (Morse, Carman, & Zint, 2019). Het opvoedgedrag van ouders heeft dus een belangrijke modellerende functie voor de sociaal emotionele ontwikkeling van hun kinderen. Ieder kind heeft de potentie om een positieve ontwikkelingskoers te volgen; echter kunnen moeilijkheden in

de vroege sociaal emotionele ontwikkeling zorgen voor gedragsproblemen in de toekomst (Fantuzzo, Bulotsky-Shearer, Fusco, & McWayne, 2005).

Het opvoedgedrag van ouders heeft veel invloed op de vroege ontwikkeling van kinderen. Maccoby, & Martin (1983) schetsten responsiviteit en controle als twee onafhankelijke dimensies van ouderschap. Responsiviteit verwijst naar de mate waarin ouders affectieve warmte en steun tonen aan hun kinderen. Controle bestaat uit verschillende dimensies, waaronder positieve en negatieve discipline. Gebaseerd op de mate van responsiviteit en controle, worden vier opvoedingsstijlen beschreven; autoritatief, autoritair, permissief en verwaarlozend (Besharat, Azizi, & Poursharifi, 2011). Uit onderzoek blijkt dat de autoritatieve opvoedingsstijl, in tegenstelling tot de andere drie, een betere sociaal emotionele ontwikkeling bij kinderen voorspelt (Fletcher, Walls, Cook, Madison, & Bridges, 2008). Ouders die de autoritatieve opvoedingsstijl hanteren laten in hun opvoeding zowel affectieve warmte als controle zien, leggen hun kinderen gedragsnormen op en ondersteunen hen in het bevorderen van de autonomie (Haslam, Poniman, Filus, Sumargi, & Boediman, 2020).

Gezien het belang van ouderlijke warmte en controle zal dit onderzoek zich daarop richten. In de volgende alinea's zullen deze begrippen achtereenvolgend worden toegelicht, hierbij wordt controle geoperationaliseerd in de termen positieve en negatieve discipline.

Ouderlijke warmte. Een belangrijke eigenschap van de opvoeding die wordt meegenomen in dit onderzoek is ouderlijke warmte. Om zich goed te kunnen ontwikkelen, hebben kinderen een warme en veilige omgeving nodig (Verhoeven, Deković, Bodden, & Van Baar, 2017). Ouderlijke warmte kan worden gedefinieerd als de aanwezigheid van positief affect, reactievermogen en sensitiviteit (Malonda, Llorca, Mesurado, Samper, & Mestre, 2019). Ainsworth (1978) haalde de sensitiviteit van ouders aan om een gedragspatroon te omschrijven dat zorgt voor een veilige gehechtheidsrelatie tussen ouder en kind. De sensitieve ouder is goed afgestemd op de signalen van het kind en interpreteert deze correct. Dit ouderlijk gedrag geeft het kind vertrouwen in de beschikbaarheid van de ouder en zorgt voor warmte en veiligheid. Op die manier kan het kind zijn omgeving veilig verkennen (Ainsworth, Blehar, Waters, & Wall, 1978).

Uit verschillende studies blijkt dat er een positief verband bestaat tussen ouderlijke warmte en de sociale competenties (Barber, Stolz, & Olsen, 2005; Heider, Matschinger, Bernet, Alonso, & Angermeyer, 2006). Het gedragssysteem dat kinderen ontwikkelen en de reactie van de ouder daarop zorgt ervoor dat kinderen interne werkmodellen van hechttingsrelaties ontwikkelen. Deze modellen zijn netwerken van herinneringen aan belangrijke interacties met ouders, die het kind eraan herinneren wat ze kunnen verwachten in huidige en toekomstige sociale relaties (Brown, Victor,

Dayton, & Tracy, 2019). Ouders die weinig warmte in hun opvoeding laten zien, kunnen schaamtegevoelens en defensief gedrag bij kinderen oproepen. Daarnaast wordt een gebrek aan ouderlijke warmte positief geassocieerd met externaliserende problemen (Yule, Murphy, & Grynch, 2020).

Ouderlijke discipline. Een ander belangrijk element behorende bij opvoedgedrag is ouderlijke discipline. Ouders disciplineren hun kinderen om hen zo te begeleiden bij het maken van passende gedragskeuzes en zo de ontwikkeling te bevorderen (Rodriguez, & Wittig, 2019). Discipline kan worden opgedeeld in positieve en negatieve disciplineren (Paulussen-Hoogeboom, Stams, Hermanns, Peetsma, & Van den Wittenboer, 2008).

Positieve disciplineren verwijst naar ouderlijk gedrag dat het adaptieve gedrag van het kind versterkt door bijvoorbeeld uit te leggen waarom bepaald gedrag ongewenst is (Verhoeven et al., 2016). Het complimenteren van kinderen valt ook onder positieve disciplineren (Kingsbury, Sucha, Manion, Gilman, & Colman, 2019). Negatieve disciplineren wordt gekenmerkt door psychologische controle, verbale en fysieke straf (Verhoeven et al., 2016).

Negatieve disciplineren hangt samen met problemen in de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen (Ismayilova, & Karimli, 2020). Zo blijkt dat deze vorm van disciplineren zowel internaliserende als externaliserende problematiek bij kinderen tot gevolg kan hebben. Positieve disciplineren hangt daarentegen samen met een groot verantwoordelijkheidsgevoel en een gunstigere sociaal emotionele ontwikkeling (Honor, Quinones, Bordreaux, Bretl, Champman, Chiocca, Donnel, Herendeen, Kahn, Loyke, Morris, Mulvaney, Perks, Terreros, & Van Graafeiland, 2020). Positieve disciplineren zou een beschermende factor voor sociaal emotionele problematiek kunnen zijn (Kingsbury et al., 2019).

Opvoedgedrag van vaders en moeders

Moeders hebben historisch gezien altijd de belangrijkste rol gespeeld in het grootbrengen van hun kinderen (Craig, & Mullan, 2010). De afgelopen decennia hebben er grootse veranderingen in de gezinsstructuur plaatsgevonden. De traditionele rol van de zorgverlener is niet meer uitsluitend de verantwoordelijkheid van de moeder. In steeds meer gezinnen neemt de vader een steeds belangrijker rol op zich (Bianchi, & Milkie, 2010).

Onderzoek wijst uit dat moeders bekwaamder zijn in het opvangen van de signalen van hun kind, wat hen een voordeel geeft ten opzichte van vaders als het gaat om sensitiviteit (Hallers-Haalboom, Groeneveld, Van Berkel, Endendijk, Van der Pol, Bakermans-Kranenburg, & Mesman, 2015). Het blijkt dan ook dat moeders vaker een warmere opvoedingsstijl toepassen dan vaders, wat een hechtere relatie tot gevolg kan hebben (McKinney, Stearns, & Rogers, 2018). Er wordt ook onderzoek gevonden waaruit

blijkt dat vaders net zo sensitief zouden zijn als moeders (John, Halliburton, & Humphrey, 2012; Tamis-LeMonda, Shannon, Cabrera, & Lamb, 2004). Toch worden er meer studies gevonden waaruit blijkt dat moeders sensitiever zijn dan vaders en dat moederlijke warmte een grotere rol speelt bij de ontwikkeling van kinderen, dan vaderlijke warmte.

Uit onderzoek blijkt dat vaders vaker een opvoedingsstijl hanteren die gekenmerkt wordt door een hogere mate van controle (Aunola & Nurmi, 2005; Gamble, Ramakumar, & Diaz, 2007). Vanuit de roltheorie wordt dan ook verwacht dat vaders hun kinderen in grotere mate disciplineren dan moeders (McKinney et al., 2018). Echter blijkt uit recent onderzoek dat juist moeders hun kinderen vaker disciplineren dan vaders (Hallers-Haalboom et al., 2015). Moeders brengen nog steeds twee tot drie keer zoveel tijd met hun kinderen door dan vaders, wat waarschijnlijk leidt tot meer mogelijkheden voor discipline (Hallers-Haalboom et al., 2015).

Aan de hand van de sociale roltheorie en de sociale leertheorie kan worden gesteld dat vaders en moeders verschillend handelen. Deze genderrollen en stereotypen zouden verschillende effecten op de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind kunnen hebben (Lopez-Zafra, Rodriguez-Espartal, & Ramos-Alvarez, 2019). Zoals beschreven blijkt dat moeders in grotere mate warmte toepassen in de opvoeding dan vaders (McKinney et al., 2018). Meer warmte heeft positieve gevolgen voor de ontwikkeling van sociaal emotionele competenties van kinderen (Laible & Thompson, 2007). Naast de bijdrage van moeders, leveren vaders een unieke bijdrage aan het welzijn en de ontwikkeling van hun kinderen (Burn, Tully, Jiang, Piotrowska, Collins, Sargeant, Hawes, Moul, Lenroot, Frick, Anderson, Kimonis, & Dadds, 2019). Vaders blijken namelijk een meer uitdagende en stimulerende rol te hebben dan moeders, wat bij jonge kinderen terug te zien is in de manier waarop ouders met hun kinderen spelen (Lin, Xie, & Li, 2018).

Huidig onderzoek

Het huidige onderzoek zal zich richten op de relatie tussen ouderlijke warmte en discipline en de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen in de leeftijdscategorie 12 tot 48 maanden. De uitkomsten van vaders en moeders worden met elkaar vergeleken. Met de bevindingen van dit onderzoek kan een bijdrage worden geleverd in praktijksituaties in de pedagogiek. Zo kunnen bevindingen worden toegepast bij opvoedsituaties en in de klinische praktijk, waarbij kan worden ingezet op warmte en discipline. Op die manier kan een positieve invloed worden uitgeoefend op de sociaal emotionele ontwikkeling van jonge kinderen.

Gezien de frequentie sociaal emotionele problemen bij jonge kinderen is het van belang om hier onderzoek naar te doen (McDonald et al., 2018). Sociaal emotionele problemen in de kinderjaren kunnen worden geassocieerd met problemen in de

geestelijke gezondheid, lage leer- en werkprestaties en delinquentie in de volwassenheid (Denham, Wyatt, Bassett, Echeverria, & Knox, 2009). De sociaal emotionele ontwikkeling is sterk afhankelijk van vroege ervaringen van kinderen met de sociale wereld (Russell et al., 2016), daarom spelen ouders hierin een cruciale rol (Fernandes et al., 2019). Om die reden is het van belang onderzoek te doen naar de relatie tussen het opvoedgedrag van ouders en de sociaal emotionele ontwikkeling van jonge kinderen. Daarnaast is het noodzakelijk om naast de invloeden van moeders, ook wetenschappelijk onderzoek te doen naar invloeden van vaders. Dit omdat het opvoedgedrag van moeders in het verleden voornamelijk de focus van wetenschappelijk onderzoek is geweest (Grossman et al., 2020; Symonds, 2019; McKinney, & Renk, 2008). In dit onderzoek wordt gekeken naar de invloeden van vaders en moeders en wordt een bijdrage geleverd aan meer wetenschappelijk onderzoek naar de rol van vaders in het huidige gezinsleven.

Naar aanleiding van de theorie wordt verwacht dat een hoge mate van ouderlijke warmte positief samenhangt met een gunstige sociaal emotionele ontwikkeling van jonge kinderen (Heider et al., 2006; Cildir et al., 2019). Daarnaast wordt verwacht dat een hoge mate van positieve disciplineren samenhangt met een gunstige sociale emotionele ontwikkeling (Kingsbury et al., 2019; Cildir et al., 2019), en negatieve disciplineren met een ongunstige sociaal emotionele ontwikkeling (Ismayilova, & Karimli, 2020; Verhoeven et al., 2016). Ten slotte wordt aan de hand van de literatuur verwacht dat moeders een hogere mate van ouderlijke warmte (McKinney et al., 2018) en discipline (Hallers-Haalboom et al., 2015) bieden. Om die reden wordt de hypothese gesteld dat beide opvoedgedragingen van moeders meer samenhangen met de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind, dan de opvoedgedragingen van vaders.

Methode

Procedure

De ouders die participeren in dit kwantitatieve, correlatieve onderzoek zijn benaderd via kinderdagverblijven, peuterspeelzalen en via het netwerk van studenten Pedagogische Wetenschappen aan de Universiteit van Utrecht. Dit heeft geleid tot een selecte steekproef. De ouders ontvingen een informatiebrief met inhoudelijke informatie over het onderzoek, waarin ook uitleg werd gegeven over het vertrouwelijk behandelen van de data. Er is hierbij expliciet benoemd dat de data anoniem verwerkt zou worden. Ouders werden daarnaast geïnformeerd over de mogelijkheid om op elk gewenst moment te kunnen stoppen met het onderzoek, zonder hierbij een reden op te geven. Na ontvangst van het toestemmingsformulier, waarin ouders toestemming gaven voor deelname, ontvingen zij per post boekjes met vragenlijsten om in te vullen. Vaders en moeders ontvingen beide een boekje met vragenlijsten, waarvan een aantal waren

afgestemd op de leeftijd van hun kind. Er werd aan ouders gevraagd om de vragenlijsten afzonderlijk van elkaar in te vullen. De lijsten werden uiteindelijk in een antwoortenvelop teruggestuurd naar de onderzoekers.

Participanten

De steekproef in dit onderzoek bestond uit 417 vaders en moeders en hun kind. De kinderen in de steekproef waren gemiddeld 29.15 maanden oud ($SD = 9.93$, range = 12-48), waarvan 47.7% jongens. De leeftijd van de moeders was gemiddeld 33.18 jaar ($SD = 4.31$, range = 22.28-46.81) en de vaders 35.39 ($SD = 4.95$, range = 22.31-50.23). Het grootste deel van de ouders was getrouwd en/of samenwonend (99%) en van Nederlandse afkomst (99.5% van de moeders en 99.8% van de vaders). Verder had 44.1% van de moeders en 37.3% van de vaders minstens een hbo of universitaire opleiding afgerond. De moeders in de steekproef werkten gemiddeld 22.24 uur per week ($SD = 9.40$, range = 0-42) en vaders 37.32 uur ($SD = 8.49$, range = 0-70). Daarnaast gaf 62.4% van de ouders aan dat de moeder in het gezin het grootste aandeel had in de opvoedtaak. Bij 36% van de gezinnen hadden ouders een even groot aandeel en slechts in 1.4% van de gezinnen deed vader meer. In vergelijking met de Nederlandse bevolking wijkt de steekproef enigszins af van de populatie: de ouders in de steekproef waren over het algemeen hoger opgeleid, minder ouders hadden een niet-Nederlandse afkomst en minder ouders waren gescheiden en/of alleenstaand (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2017, 2019a, 2019b).

Meetinstrumenten

Comprehensive Early Childhood Parenting Questionnaire. Het opvoedgedrag van ouders is gemeten middels de Comprehensive Early Childhood Parenting Questionnaire (CECPAQ; Verhoeven et al., 2016). Deze vragenlijst meet aspecten van de ouderlijke opvoeding van kinderen tussen de 12-48 maanden. Vaders en moeders hebben de lijsten afzonderlijk ingevuld. Zij gaven aan in hoeverre zij zich herkenden in de verschillende stellingen, aan de hand van een 6-puntschaal. Hierbij varieerden de antwoordmogelijkheden van 1 (nooit) tot 6 (altijd). De gehele vragenlijst bestond uit 4 dimensies, namelijk warmte, structuur, controle en stimuleren. Het huidige onderzoek beperkt zich echter tot de 2 dimensies warmte en controle.

De subschaal warmte bestond uit 15 items en meet de sensitiviteit, responsiviteit en affectie die ouders tonen in de opvoeding. Een voorbeelditem dat hierbij hoort is: "Als mijn kind niet lekker in zijn vel zit, dan heb ik dat in de gaten". De subschaal controle kan worden opgesplitst in positieve en negatieve disciplineren. Positieve disciplineren bestond uit 5 items en meet in hoeverre ouders hun kinderen complimenteren, belonen en regels aan hen uitleggen. Een voorbeeld hiervan is: "Ik leg mijn kind uit waarom bepaalde regels gevolgd moeten worden". Negatieve disciplineren bestond uit 10 items en meet in hoeverre ouders negatieve discipline toepassen, zoals het geven van een tik

en het verheffen van de stem. Een voorbeeld hiervan is: "Als mijn kind ongehoorzaam is, word ik boos en verhef ik mijn stem". Voor de drie subschalen zijn gemiddelde scores berekend, waarbij een hogere gemiddelde score een hogere mate van het desbetreffende opvoedgedrag inhoud.

De CECPQ wordt in onderzoek als een betrouwbaar instrument beschreven. Daarnaast is ondersteuning gevonden voor de validiteit van het instrument (Verhoeven et al, 2016). De interne consistentie van de items van de diverse dimensies kan worden beoordeeld met de Chronbachs Alpha. Voor de dimensie warmte is deze goed voor moeders ($\alpha = .87$) en voor vaders ($\alpha = .83$). Ook de interne consistentie van positieve disciplineren kan worden bestempeld met een goed (voor zowel vaders als moeders $\alpha = .80$). Die van negatieve disciplineren is lager maar wel acceptabel (voor zowel vaders als moeders $\alpha = .73$)

Ages and Stages Questionnaire: Social-Emotional. Om de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen in kaart te brengen, is gebruikt gemaakt van de Ages and Stages Questionnaire: Social-Emotional (ASQ-SE; Squires, Bricker, & Twombly, 2001). Deze vragenlijst meet de mate van sociaal emotionele ontwikkeling van het kind, aan de hand van schalen zoals affect, interactie en zelf-regulatie. De ASQ-SE bestaat uit 26 items en is door alle moeders ingevuld. Ouders kregen van de verschillende leeftijdsversies de versie die passend was bij de leeftijd van hun kind. Voorbeelden van items uit de lijst zijn: "Lacht of glimlacht uw kind als u met haar speelt?" en "Is uw kind graag in de buurt van andere kinderen?". Ouders gaven antwoord op een 3-puntschaal waarbij de waarden 0 (meestal), 5 (soms) en 10 (zelden/nooit) werden gebruikt. Naderhand zijn 10 items omgepooled en de scores op alle items bij elkaar opgeteld (theoretisch bereik = 0-260). Een hoge score geeft een indicatie voor sociaal-emotionele problemen.

De ASQ-SE laat een hoge validiteit zien in vergelijking met andere sociaal emotionele vragenlijsten (Pooch, Natale, & Hidalgo, 2019). De betrouwbaarheid van het instrument blijkt na test-hertesten ook hoog (Mason, Briggs, & Silver, 2011), evenals de interne consistentie (Pooch et al., 2019). Doordat slechts een klein deel van de vaders de ASQ-SE heeft ingevuld, zijn in dit onderzoek alleen de ASQ-SE scores meegenomen uit de vragenlijsten die door de moeders zijn ingevuld.

Data analyse

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden worden twee multiële regressieanalyses uitgevoerd. In ieder van deze analyses wordt de score op de ASQ-SE als afhankelijke variabele genomen. In de eerste multiële regressieanalyse zijn de gekozen predictoren warmte van vader en warmte van moeder. De tweede analyse bevat als predictoren de positieve en negatieve discipline van beide ouders. Vervolgens worden de uitkomsten van vaders en moeders met elkaar vergeleken. Daarnaast wordt met

behulp van Fishers Z getoetst of correlaties tussen vaders en moeders significant van elkaar verschillen.

Resultaten

Beschrijvende statistieken

De data in dit onderzoek is geanalyseerd met SPSS Statistics 25. Voordat de analyses zijn uitgevoerd is de data geïnspecteerd op invoerfouten en uitschieters. Na verwijdering van één invoerfout bestaat de steekproef uit 416 gezinnen. De variabelen in de steekproef zijn gecontroleerd op uitschieters door middel van boxplots. Op iedere variabele komen enkele uitschieters voor, de analyses zijn zowel met als zonder deze uitschieters uitgevoerd. Hieruit bleek dat het verwijderen van de uitschieters geen substantiële invloed had op de uitkomsten. Om die reden is gekozen om gebruik te maken van de dataset inclusief uitschieters. Vervolgens zijn de overige assumpties van de multipale regressieanalyse gecontroleerd. Ten eerste is beoordeeld of er sprake is van een normale verdeling, middels het uitvoeren van een normaliteitstoets. Hieruit bleek dat de residuen van de variabelen normaal verdeeld zijn. Dat er sprake is van homoscedasticiteit kon worden opgemaakt uit spreidingsdiagrammen. Door middel van het trekken van een lijn door de puntenwolk was te zien dat er sprake is van een lineair verband. Ten slotte kon multicollineariteit worden uitgesloten omdat er sprake is van een hoge Tolerance ($>.10$) en een lage VIF ($<10.$) (Field, 2018).

In Tabel 1 zijn de correlaties, gemiddelden en standaarddeviaties van de onderzoeksvariabelen weergegeven. Hierin is af te lezen dat de gemiddelden van moeders en vaders op de variabelen warmte en positieve discipline relatief hoog uitvallen. Daarentegen valt de variabele negatieve discipline relatief laag uit. De gemiddelde score op de ASQ-SE is relatief gezien ook laag, wat betekent dat er sprake is van weinig sociaal emotionele problemen bij de kinderen in de steekproef.

Als we naar de relaties kijken tussen de opvoedvariabelen en de sociaal emotionele ontwikkeling, zien we dat ouderlijke warmte van beide ouders samen blijkt te hangen met minder sociaal emotionele problemen. Daarnaast valt op dat positieve discipline van beide ouders geen significante samenhang laat zien met de ontwikkeling van het kind. Negatieve discipline blijkt echter gerelateerd aan sociaal emotionele problemen, maar alleen voor moeders.

Als we de opvoedvariabelen met elkaar vergelijken is op te merken dat ouderlijke warmte positief samenhangt met positieve disciplineren en negatief met negatieve disciplineren. Dit houdt in dat ouders die veel warmte bieden meer positief disciplineren en ouders die weinig warmte bieden meer negatief disciplineren. Verder blijkt dat warmte

van beide ouders ook positief met elkaar samenhangt, evenals bij positieve en negatieve discipline.

Om te controleren of de verbanden tussen opvoedgedrag van beide ouders en de ontwikkeling van het kind significant met elkaar verschillen, wordt een Fisher's Z test uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat de relatie tussen sociaal emotionele problemen en warmte ($z = -1.55, p = .06$) en positieve discipline ($z = .85, p = .20$) niet significant verschillen voor vaders en moeders. Het verband tussen negatieve discipline en sociaal emotionele problemen is echter significant sterker voor moeders dan voor vaders ($z = 2.71, p < .01$). Dit sluit aan bij de bevinding dat het verband tussen negatieve discipline en sociaal emotionele problemen alleen voor moeders significant is.

Daarnaast zijn er meerdere gepaarde t-toetsen uitgevoerd om de verschillen van het opvoedgedrag tussen vaders en moeders te analyseren. Hieruit is gebleken dat het opvoedgedrag van vaders en moeders significant van elkaar verschilt. Dit geldt voor warmte $t(415) = 10.28, p < .01$, positieve disciplinerings $t(415) = 4.89, p < .01$ en negatieve disciplinerings $t(415) = 2.82, p < .01$. Dit betekent dat de gemiddelden van warmte en positieve disciplinerings van moeders significant hoger zijn dan vaders. Het gemiddelde van negatieve discipline van vaders is hoger dan van moeders.

Tabel 1

Correlaties en beschrijvende statistieken van ouderlijke warmte, positieve discipline, negatieve discipline en sociaal emotionele ontwikkeling (N=416)

Variabele	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	M (SD)	Range
1. Warmte moeder	-	-	-	-	-	-	-	5.06 (0.41)	3.67-6.00
2. Warmte vader	.28**	-	-	-	-	-	-	4.78 (0.51)	2.80-6.00
3. Positieve discipline moeder	.36**	.08	-	-	-	-	-	4.73 (0.65)	2.40-6.00
4. Positieve discipline vader	.20**	.46**	.29**	-	-	-	-	4.53 (0.69)	1.80-6.00
5. Negatieve discipline moeder	-.20**	-.08	-.02	-.03	-	-	-	2.19 (0.54)	1.00-5.20
6. Negatieve discipline vader	-.07	-.17**	.04	-.05	.43**	-	-	2.27 (0.61)	1.00-5.00
7. Sociaal emotionele ontwikkeling (ASQ-SE)	-.21**	-.12*	.07	.02	.22**	.08	-	22.60 (20.82)	0.00- 250.00

** $p < .01$ * $p < .05$

Relatie ouderlijke warmte en sociaal emotionele ontwikkeling

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden zijn twee multi-pele regressieanalyses uitgevoerd. In tabel 2 zijn de uitkomsten van de analyse voor ouderlijke warmte te vinden. Hieruit blijkt dat ouderlijke warmte een significante 4.8% verklaart van de variantie in sociaal emotionele ontwikkeling, $F(2, 413) = 10.50, p < .01$. De warmte van moeders blijkt een significante voorspeller van de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind. Dit ondersteunt de hypothese dat meer ouderlijke warmte een relatie heeft met een gunstige sociaal emotionele ontwikkeling. Daarentegen blijkt de warmte van vaders geen significante voorspeller. Een andere verwachting was dat de warmte van moeders meer zouden samenhangen met de sociaal emotionele ontwikkeling, dan vaders. Hier is te zien dat, als rekening wordt gehouden met de invloed van beide ouders, alleen warmte van moeder significant bij lijkt te dragen aan de ontwikkeling van het kind.

Tabel 2

Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten, de standaardfout en verklaarde variantie van de voorspeller warmte in relatie met de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind ($N=416$)

Voorspeller	B	SE	β	R^2
				.048
Warmte moeder	-9.77	2.53	-.19**	
Warmte vader	-2.64	2.05	-.06	

** $p < .01$ * $p < .05$

Relatie positieve en negatieve discipline en sociaal emotionele ontwikkeling

In tabel 3 zijn de uitkomsten van de analyse op positieve en negatieve discipline te vinden. Hieruit blijkt dat de discipline van ouders een significante 5.3% verklaart van de variantie in sociaal emotionele ontwikkeling, $F(4, 411) = 5.71, p < .01$. Positieve discipline van beide ouders blijkt geen significante voorspeller voor de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind. De hypothese dat positieve discipline samenhangt met een gunstige sociaal emotionele ontwikkeling wordt dus niet ondersteund. Negatieve discipline van moeders blijkt naar verwachting een significante voorspeller van sociaal emotionele problemen bij het kind. Negatieve discipline van vaders blijkt daarentegen geen significante voorspeller. Hier is te zien dat, als rekening wordt gehouden met de invloed van beide ouders, alleen negatieve discipline van moeders een significante invloed lijkt te hebben op de ontwikkeling van sociaal emotionele problemen.

Tabel 3

Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten, de standaardfout en verklaarde variantie van de voorspellers positieve en negatieve discipline in relatie met de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind ($N=416$)

Voorspeller	B	SE	β	R^2
				.053
Positieve discipline moeder	2.41	1.62	.08	
Positieve discipline vader	0.15	1.52	.01	
Negatieve discipline moeder	8.73	2.04	.23**	
Negatieve discipline vader	-0.87	1.83	-.03	

** $p < .01$ * $p < .05$

Discussie

Het huidige onderzoek heeft zich gericht op het opvoedgedrag van ouders in relatie tot de sociaal emotionele ontwikkeling van jonge kinderen. De warmte en negatieve discipline van moeders blijkt een relatie te hebben met de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind. Er wordt echter geen relatie gevonden tussen positieve discipline van moeders en de sociaal emotionele ontwikkeling. Bij vaders wordt voor zowel warmte, positieve als negatieve discipline geen relatie gevonden met de ontwikkeling van kinderen.

Warmte van moeders laat een significante samenhang zien met de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen. Dit betekent dat een hogere mate van warmte samenhangt met een lage score op de ASQ-SE, wat duidt op een gunstigere sociaal emotionele ontwikkeling. Dit komt overeen met de vooraf opgestelde hypothese en is consistent met de gevonden resultaten in de literatuur (Barber et al., 2005; Heider et al., 2006). Bij vaders wordt geen relatie gevonden. Dit zou verklaard kunnen met de bevinding uit de literatuur waarin wordt gesteld dat vaders minder bekwaam zijn in het opvangen van de signalen van hun kind, wat hen een nadeel geeft ten opzichte van moeders als het gaat om sensitiviteit (Hallers-Haalboom et al., 2015). Dit komt overeen met de vooraf opgestelde hypothese dat de warmte van moeders meer samenhangt met de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind, dan de warmte van vaders.

Uit de resultaten blijkt positieve discipline van beide ouders niet samen te hangen met de ontwikkeling van het kind. Dit betekent dat de hypothese, dat positieve discipline een positieve samenhang heeft met een gunstige sociaal emotionele ontwikkeling, is verworpen. Dit resultaat is onverwacht en niet in lijn met de literatuur, die stelt dat positieve disciplineren een beschermende factor zou zijn voor sociaal emotionele problemen (Kingsbury et al., 2019). Hoe deze bevindingen verklaard kunnen worden, is niet met zekerheid te zeggen. Het is aannemelijk dat deze resultaten voortkomen uit de beperkte items die gebruikt worden bij de operationalisatie van positieve disciplineren. Middels vijf items, die door ouders zelf zijn ingevuld, wordt het construct positieve discipline in kaart gebracht. De zelfrapportage zou ook een mogelijke methodologische oorzaak kunnen zijn voor de gevonden resultaten. Ook sociale wenselijkheid zou invloed uitgeoefend kunnen hebben op de resultaten. Het is mogelijk dat het construct uitgebreider en preciezer gemeten dient te worden, om een eventuele significante samenhang te vinden tussen de positieve disciplineren van ouders en de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind. De hypothese dat positieve discipline van moeders meer samenhangt met de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind, dan die van vaders, is dus verworpen.

Uit de resultaten blijkt dat negatieve discipline van moeders negatief samenhangt met de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind. Dit betekent dat een hogere mate negatieve discipline van moeders samenhangt met een hogere score op de ASQ-SE, wat duidt op meer sociaal emotionele problemen. Dit komt overeen met de hypothese dat meer negatieve disciplineren samenhangt met een ongunstigere sociaal emotionele ontwikkeling. Daarentegen wordt deze hypothese ontkracht doordat er geen verband is gevonden bij vaders. De hypothese is dus gedeeltelijk verworpen, hij geldt alleen voor moeders. Een mogelijke verklaring is dat moeders nog steeds twee tot drie keer zoveel tijd met hun kinderen doorbrengen dan vaders, wat waarschijnlijk leidt tot meer mogelijkheden tot discipline (Hallers-Haalboom, et al, 2015). Dit wordt beaamd in andere onderzoeken, waar wordt aangegeven dat vaders nog altijd relatief weinig tijd met hun kinderen doorbrengen, wat een reden kan zijn voor de niet significante uitkomsten voor vaders (Koehn & Kerns, 2018; Lux & Walper, 2019). Dit komt overeen met de vooraf opgestelde hypothese dat de negatieve discipline van moeders meer samenhangt met de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind, dan die van vaders.

Beperkingen

Het is bij het interpreteren van de onderzoeksresultaten belangrijk om rekening te houden met de beperkingen van het onderzoek. Een belangrijke beperking is de aard van het onderzoek. Er is gebruik gemaakt van een cross-sectioneel onderzoek, waardoor het niet mogelijk is om uitspraken te doen over causaliteit (Solem, 2015). Kindgedragingen kunnen namelijk ook specifiek opvoedgedrag bij ouders uitlokken (Vanderfaeillie, Van Holen, & Trogh, 2009). Wanneer causale conclusies getrokken moeten worden, is een longitudinaal onderzoek een mogelijkheid voor het vervolgonderzoek.

Naast de beperking van het cross-sectionele onderzoek, is ook de selecte steekproef een belangrijke beperking en reden om de resultaten met voorzichtigheid te interpreteren. Zo is de steekproef, behorende bij dit onderzoek, niet representatief voor de Nederlandse bevolking (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2019a, 2019b). Het aantal autochtone en hoogopgeleide participanten was opvallend hoger dan in de Nederlandse populatie, hierdoor zijn de resultaten moeilijk te generaliseren. Bij een vervolgonderzoek zou een willekeurige en meer diverse steekproef hier een oplossing voor kunnen bieden.

Andere belangrijke beperkingen die een rol gespeeld kunnen hebben, zijn terug te koppelen naar de onderzoeksmethode. Alle resultaten zijn gebaseerd op zelfrapportage, waar sociale wenselijkheid een rol zou kunnen hebben gespeeld (Veenman, 2011). Daarnaast kunnen er herinnerings- en andere biases optreden, daardoor zouden gegevens de werkelijke situatie kunnen onderschatten (Bürgin, Boonmann, Schmid, Tripp & O'Donovan, 2020). Voor een vervolgonderzoek zouden gedragsobservaties in combinatie met de vragenlijsten een oplossing kunnen zijn. Op deze manier worden de beperkingen van de zelf-rapportage omzeilt.

Daarnaast is het noodzakelijk om er bij stil te staan dat alleen de ASQ-SE van moeders is meegenomen in het huidige onderzoek. Dit betekent dat de sociaal emotionele ontwikkeling is gemeten aan de hand van de bevindingen van moeders. Vervolgens zijn enkel deze scores meegenomen in de analyses voor zowel de relatie met opvoedgedrag van vaders als moeders. Het is belangrijk om hier rekening mee te houden wanneer er naar de resultaten gekeken wordt. In vervolgonderzoek zou de ASQ-SE voor zowel vaders als moeders moeten worden meegenomen voor een completer beeld van de sociaal emotionele ontwikkeling. Gezien de lage verklaarde variantie zou ook gekeken moeten worden naar andere variabelen die een rol kunnen spelen in de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen. Relevante variabelen zouden bijvoorbeeld structuur, stimulering en temperament kunnen zijn (Verhoeven et al., 2016).

Conclusie

Uit huidig onderzoek blijkt dat van de onderzochte opvoedgedragingen warmte en negatieve discipline van moeders significant samenhangen met de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind. Warmte en discipline van vaders bleek echter niet gerelateerd aan de sociaal emotionele ontwikkeling.

De bevindingen uit dit onderzoek kunnen, zij het met behulp van eventueel vervolgonderzoek, een bijdrage leveren in praktijksituaties in de pedagogiek. Zo kan er in de ondersteuning van opvoedsituaties extra aandacht besteed worden aan de warmte en disciplineren van moeders, aangezien deze elementen een significante bijdrage leveren aan de sociaal emotionele ontwikkeling. Daarnaast kunnen de bevindingen toegepast worden in behandelingen op gezinsniveau, waarbij ingezet kan worden op warmte en discipline, met name door moeders. Wel is het belangrijk om rekening te houden met de beperkingen van dit onderzoek en de mogelijkheid dat vaders meer invloed zouden kunnen hebben dan uit de resultaten is gebleken.

Het is noodzakelijk dat er meer wetenschappelijk onderzoek wordt gedaan naar de rol van vaders in de opvoeding, omdat hier geen significante resultaten van gevonden zijn in het huidige onderzoek. Om meer zekerheid te verwerven over de conclusies is het belangrijk dat onderzoek wordt gedaan naar de samenhang tussen warmte en discipline van vaders en de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen, waarbij aanvullend gedragsobservaties worden ingezet. Daarnaast is het interessant om onderzoek te doen naar andere relevante opvoedgedragingen van vaders, zoals bijvoorbeeld structuur en stimulering.

Literatuur

- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment*. New Jersey, Amerika: Lawrence Erlbaum.
- Aunola, K. & Nurmi, J. (2005). The role of parenting styles in children's problem behavior. *Child Development, 76*, 1144-1159. doi:10.1111/j.1467-8624.2005.00840.x-i1
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. New Jersey, Amerika: Prentice-Hall.
- Barber, B. K., Stolz, H. E., & Olsen, J. A. (2005). Parental support, psychological control, and behavioral control: Assessing relevance across time, culture, and method. *Monographs of the Society for the Research in Child Development, 70*, 1-137. doi:10.1111/j.1540-5834.2005.00365.x.
- Besharat, M. A., Azizi, K., Poursharifi, H. (2011). The relationship between parenting styles and children's perfectionism in a sample of Iranian families. *Social and Behavioral Sciences 15*, 1276-1279. doi:10.1016/j.sbspro.2011.03.276
- Bianchi, S. M., & Milkie, M. A. (2010). Work and family research in the first decade of the 21st century. *Journal of marriage and family, 72*(3), 705-725. doi:10.1111/j.1741-3737.2010.00726.x
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. New York, NY: Basic Books.
- Briggs-Gowan, M. J., & Carter, A. S. (2008). Social-Emotional Screening Status in Early Childhood Predicts Elementary School Outcomes. *Official journal of the American Academy of Pediatrics, 121*(5), 957-962. doi:10.1542/peds.2007-1948
- Brown, S., Victor, B. G., Dayton, C. J., & Tracy, E. M. (2019). Maternal and paternal warmth impact recovery support and social network composition for substance dependent African American and non-African American women. *Addiction Research, & Theory, 27*(4), 294-304. doi:10.1080/16066359.2018.1515350
- Bürgin, D., Boonmann, C., Schmid, M., Tripp, P., & O'Donovan, A. (2020). Fact or artefact? Childhood adversity and adulthood trauma in the U.S. population-based Health and Retirement Study. *European Journal of Psychotraumatology, 11*(1). doi:10.1080/20008198.2020.1721146
- Burn, M., Tully, L. A., Jiang, Y., Piotrowska, P. J., Collins, D. A. J., Sargeant, K., Hawes, D., Moul, C., Lenroot, R. K., Frick, P. K., Anderson, V., Kimonis, E. R., & Dadds, M. R. (2019). Evaluating Practitioner Training to Improve Competencies and Organizational Practices for Engaging Fathers in Parenting Interventions. *Child psychiatry & human development, 50*(2), 230-244. doi:10.1007/s10578-018-0836-2
- Carroll, A., McCarthy, M., Houghton, S., & O'Connor, E.S. (2020). Evaluating the effectiveness of KooLKIDS: An interactive social emotional learning program for Australian primary school children. *Psychology in the schools*. doi:10.1002/pits.22352

- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2017). *Alleenstaanden en alleenstaande ouders in meerderjarige bevolking* [Grafiek]. Geraadpleegd van <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2018/26/honderd-jaar-alleenstaanden>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2019a). Bevolking; hoogstbehaald onderwijsniveau en onderwijsrichting [Data]. Geraadpleegd van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82816NED/table?ts=1585733485803>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2019b). *Bevolking; kerncijfers* [Data]. Geraadpleegd van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/37296ned/table?ts=1585735996125>
- Cildir, D. A., Ozbek, A., Topuzoglu, A., Orcin, E., & Janbakhishov, C. E. (2019). Association of prenatal attachment and early childhood emotional, behavioral, and developmental characteristics: A longitudinal study. *Infant mental health journal*, 1-11. doi:10.1002/imhj.21822
- Connolly, H.L., Lefevre, C.E., Young, A.W., & Lewis, G.J. (2020). Emotion recognition ability: Evidence for a supramodal factor and its links to social cognition. *Cognition*, 197. doi:10.1016/j.cognition.2019.104166
- Craig, L. & Mullan, K. (2010). Parenthood, Gender and Work-Family Time in the United States, Australia, Italy, France, and Denmark. *Journal of marriage and family*, 72(5), 1344-1361. doi:10.1007/s10826-010-9429-9
- Denham, S. A., Wyatt, T. M., Bassett, H. H., Echeverria, D., & Knox, S. S. (2009). Assessing social-emotional development in children from a longitudinal perspective. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 63(1), 37-52. doi:10.1136/jech.2007.070797
- Fantuzzo, J. W., Bulotsky-Shearer, R., Fusco, R. A., & McWayne, C. (2005). An investigation of preschool classroom behavioral adjustment problems and social-emotional school readiness competencies. *Early Childhood Research Quarterly*, 20(3), 259-275. doi:10.1016/j.ecresq.2005.07.001
- Fernandes, C., Monteiro, L., Santos, A. J., Fernandes, M., Antunes, M., Vaughn, E. B., & Veríssimo, M. (2019). Early father-child and mother-child attachment relationships: contributions to preschoolers' social competence. *Attachment, & Human Development*. doi:10.1080/14616734.2019.1692045
- Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (5th edition). Londen: Sage.
- Fletcher, A. C., Walls, J. K., Cook, E. C., Madison, K. J., & Bridges, T. H. (2008). Parenting style as a moderator of associations between maternal disciplinary strategies and child well-being. *Journal of Family Issues*, 29(12), 1724-1744. doi:10.1177/0192513X08322933
- Gamble, W. C., Ramakumar, S., & Diaz, A. (2007). Maternal and paternal similarities and differences in parenting: An examination of Mexican-American parents of young children. *Early Childhood Research Quarterly*, 22, 72-88. doi:10.1016/j.ecresq.2006.11.004

- Grossman, J.M., Black, A.C., & Richer, A.M. (2020). Combination of Parent–Child Closeness and Parent Disapproval of Teen Sex Predicts Lower Rates of Sexual Risk for Offspring. *Journal of Family*. doi:10.1177/0192513X19898515
- Hallers-Haalboom, E. T., Groeneveld, M. G., Van Berkel, S. R., Endendijk, J. J., Van der Pol, L. D., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Mesman, J. (2016). Wait until your mother get's home! Mothers' and fathers' discipline strategies. *Social development*, 24(1), 82-98. doi:10.1111/sode.12130
- Haslam, D., Poniman, C., Filus, A., Sumargi, A., & Boediman, L. (2020). Parenting Style, Child Emotion Regulation and Behavioral Problems: The Moderating Role of Cultural Values in Australia and Indonesia. *Marriage, & Family Review*. doi:10.1080/01494929.2020.1712573
- Heider, D., Matschinger, H., Bernet, S., Alonso, J., & Angermeyer, M. (2006). Relationship between parental bonding and mood disorder in six European countries. *Psychiatry Research*, 143, 89–98. doi:10.1016/j.psychres.2005.08.015.
- Honor, G., Quinones, S. G., Bordreaux, D., Bretl, D., Champman, E., Chiocca, E. M., Donnel, C., Herendeen, P., Kahn, D., Loyke, J., Morris, K.A., Mulvaney, B., Perks D.H., Terreros, A., & Van Graafeiland, B. (2020). Building a Safe and Healthy America: Eliminating Corporal Punishment via Positive Parenting. *Journal of pediatric health care* 34(2), 136-144. doi:10.1016/j.pedhc.2019.09.008
- Ismayilova, L., & Karimli, L. (2020). Harsh Parenting and Violence Against Children: A Trial with Ultrapoor Families in Francophone West Africa. *Journal of Clinical Child, & Adolescent Psychology*, 49(1), 18-35. doi:10.1080/15374416.2018.1485103
- John, A., Halliburton, A., & Humphrey, J. (2012). Child-mother and child-father play interaction patterns with preschoolers. *Early Child Development and Care*, 1, 1–15. doi:10.1080/03004430.2012.711595
- Kingsbury, M., Sucha, E., Manion, I., Gilman, S.E., & Colman, I. (2019). Adolescent Mental Health Following Exposure to Positive and Harsh Parenting in Childhood. *The Canadian Journal of Psychiatry*. doi:10.1177/0706743719889551
- Koehn, A. J. & Kerns, K. A. (2018) Parent–child attachment: meta-analysis of associations with parenting behaviors in middle childhood and adolescence. *Attachment & Human Development*, 20(4), 378-405, DOI: 10.1080/14616734.2017.1408131
- Laible, D., & Thompson, R. A. (2007). *Early socialization. A relationship perspective*. New York: The Guildford Press
- Lin, X., Xie, S., & Li, H. (2018). Chinese mothers'and fathers' involvement in toddler play activity: type variations and gender differences. *Early Child Development and Care*, 189(2), 179-190. doi: 10.1080/03004430.2018.1542529

- Lopez-Zafra, E., Rodriguez-Espartal, N., & Ramos-Alvarez, M. (2019) Women's and men's role in culture of honor endorsement within families. *European Journal of Women's Studies*, 27(1), 72-88. doi:10.1177/1350506818824369
- Lux, U. & Walper, S. (2019). A systemic perspective on children's emotional insecurity in relation to father: links to parenting, interparental conflict and children's social well-being. *Attachment and Human Development*, 21(5), 467-484. doi:10.1080/14616734.2019.1582597
- Maccoby, E., & Martin, J. (1983). *Handbook of child psychology*. New York: Wiley.
- Malonda, E., Llorca, A., Mesurado, B., Samper, P., & Mestre, M. V. (2019). Parents or Peers? Predictors of Prosocial Behavior and Aggression: A Longitudinal Study. *Frontiers in Psychology*. doi:10.3389/fpsyg.2019.02379
- Mason, Z. S., Briggs, R. D., & Silver, E. J. (2011). Maternal attachment feelings mediate between maternal reports of depression, infant social-emotional development, and parenting stress. *Journal of reproductive and infant psychology*, 29(4), 382-394. doi:10.1080/02646838.2011.629994
- McDonald, S. W., Kehler, H. L., & Tough, S. C. (2018). Risk factors for delayed social-emotional development and behavior problems at age two: Results from the All Our Babies/Families (AOB/F) cohort. *Health Science Reports*, 1(10). doi:10.1002/hsr2.82
- McKinney, C., & Renk, K. (2008). Differential parenting between mothers and fathers: Implications for late adolescents. *Journal of Family Issues*, 29, 806- 827. doi:10.1177/0192513X07311222
- McKinney, C., Stearns, M., & Rogers., M. M. (2018). Perceptions of Differential Parenting between Southern United States Mothers and Fathers. *Journal of child and family studies*, 27(11)3742-3752. doi:10.1007/s10826-018-1204-3
- Morse, B. A. B., Carman, J. P., & Zint, M. T. (2019). Fostering environmental behaviors through observational learning. *Journal of Sustainable Tourism*, (27)10, 1530-1552. doi:10.1080/09669582.2019.1647219
- Paulussen-Hoogeboom, M. C., Stams, G. J. J., Hermanns, J. M., Peetsma, T. T., & Van den Wittenboer, G. L. (2008). Parenting style as a mediator between children's negative emotionality and problematic behavior in early childhood. *The Journal of Genetic Psychology*, 169, 209-226. doi:10.3200/GNTP.169.3.09-226
- Pooch, A., Natale, R., & Hidalgo, T. (2019). Ages and Stages Questionnaire: Social-Emotional as a Teacher-Report Measure. *Journal of Early Intervention*, 41(1), 3-12. doi:10.1177/1053815118795843
- Rodriguez, C. M., & Wittig, S. M. O. (2019). Psychometric Evaluation of a Brief Assessment of parents' Disciplinary Alternatives. *Journal of child and family study*, 28(6), 1490-1501. doi:10.1007/s10826-019-01387-8

- Russell, B. S., Lee, J. O., Spieker, S., & Oxford, M. L. (2016). Parenting and Preschool Self-Regulation as Predictors of Social Emotional Competence in 1st Grade. *Journal of Research in Childhood Education, 30*(2), 153-169. doi:10.1080/02568543.2016.1143414
- Shorey, S., Dennis, C.L., Bridge, S., Chong, Y.S., Holroys, E., & He, H.G. (2011). First-time fathers' postnatal experiences and support needs: A descriptive qualitative study. *Journal of advanced nursing, 73*(12), 2987-2996. doi:10.1111/jan.13349
- Solem, R. C. (2015). Limitation of a cross-sectional study. *American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics, 148*(2), 205. doi:10.1016/j.ajodo.2015.05.006
- Squires, J., Bricker, D., Heo, K., & Twombly, E. (2001). Identification of social-emotional problems in young children using a parent-completed screening measure. *Early Childhood Research Quarterly, 16*, 405-419. doi:10.1016/S0885-2006(01)00115-6
- Symonds, J. (2019). Making fathers relevant: How practitioners include both parents in talk about parenting programmes. *Child, & family social work, 25*(1), 144-153. doi:10.1111/cfs.12672
- Tamis-LeMonda, C. S., Shannon, J. D., Cabrera, N. J., & Lamb, M. E. (2004). Fathers and mothers at play with their 2- and 3-year olds: Contributions to Language and Cognitive development. *Child Development, 75*, 1806-1820. doi:10.1111/j.1467-8624.2004.00818.x
- Vanderfeaille, J., Van Holen, F., & Trogh, L. (2009). De invloed van gedragsproblemen van pleegkinderen op het opvoedgedrag van pleegmoeders. *Kind en adolescent, 30*, 108-121. doi:10.1007/BF03087940
- Veenman, M. V. (2011). Alternative assessment of strategy use with self-report instruments: A discussion. *Metacognition and learning, 6*(2), 205-211. doi:10.1007/s11409-011-9080-x
- Verhoeven, M., Deković, M., Boddien, D., & Van Baar, A. L. (2016). Development and initial validation of the comprehensive early childhood parenting questionnaire (CECPAQ) for parents of 1–4 year-olds. *European Journal of Developmental Psychology, 14*(2), 233-247. doi:10.1080/17405629.2016.1182017
- Yule, K., Murphy, C., & Grynch J. (2020). Adaptive functioning in high-risk preschoolers : caregiver practices beyond parental warmth. *Journal of child and family studies, 29*(1), 115-127. doi:10.1007/s10826-019-01660-w
- Zeifman, D. M. (2019). Attachment theory grows up: a developmental approach to pair bonds. *Current Opinion in Psychology, 24*, 139-143. doi:10.1016/j.copsyc.2018.06.001